

۶- فرایند تولید برنامه‌ها و مواد و رسانه‌های

درسی و تربیتی

۶/۱- فرایند تولید برنامه‌های درسی و تربیتی

۶/۲- اصول و سیاست‌های تولید مواد و رسانه‌های یادگیری

۶/۳- میزان اختیارات و کاهش تمرکز

۶/۱- فرایند تولید برنامه‌های درسی و تربیتی:

۶/۱/۱ - به منظور تهیه راهنمای برنامه درسی در هر یک از حوزه‌های یادگیری، تحلیل اهداف تفصیلی دوره تحصیلی مربوط و بیانیه آن حوزه یادگیری ضروری است.

۶/۱/۲ - به منظور تعیین اهداف هر حوزه یادگیری، علاوه بر تحلیل اهداف تفصیلی و بیانیه حوزه یادگیری، انجام نیازسنجی در سطح منطقه‌ای، ملی و فراملی و نیز توجه به یافته‌های علمی و پژوهشی ضروری است.

۶/۱/۳ - راهنماهای برنامه درسی در حوزه‌های یادگیری مختلف پس از تولید و اعتبار بخشی در مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، با تصویب شورای هماهنگی علمی سازمان قابل اجرا خواهد بود. لازم است سه نفر از اعضای شورای عالی آموزش و پرورش به نمایندگی از شورا، در شورای هماهنگی علمی سازمان حضور داشته باشند و برنامه‌های درسی مصوب نیز به اطلاع شورای عالی برسد.

۶/۱/۴- سرفصل‌های راهنمای برنامه درسی حوزه‌های یادگیری عبارت

است از:

۶/۱/۴/۱ - تحلیل حوزه یادگیری (بر اساس بیانیه حوزه یادگیری، نیازها، امکانات و غیره).

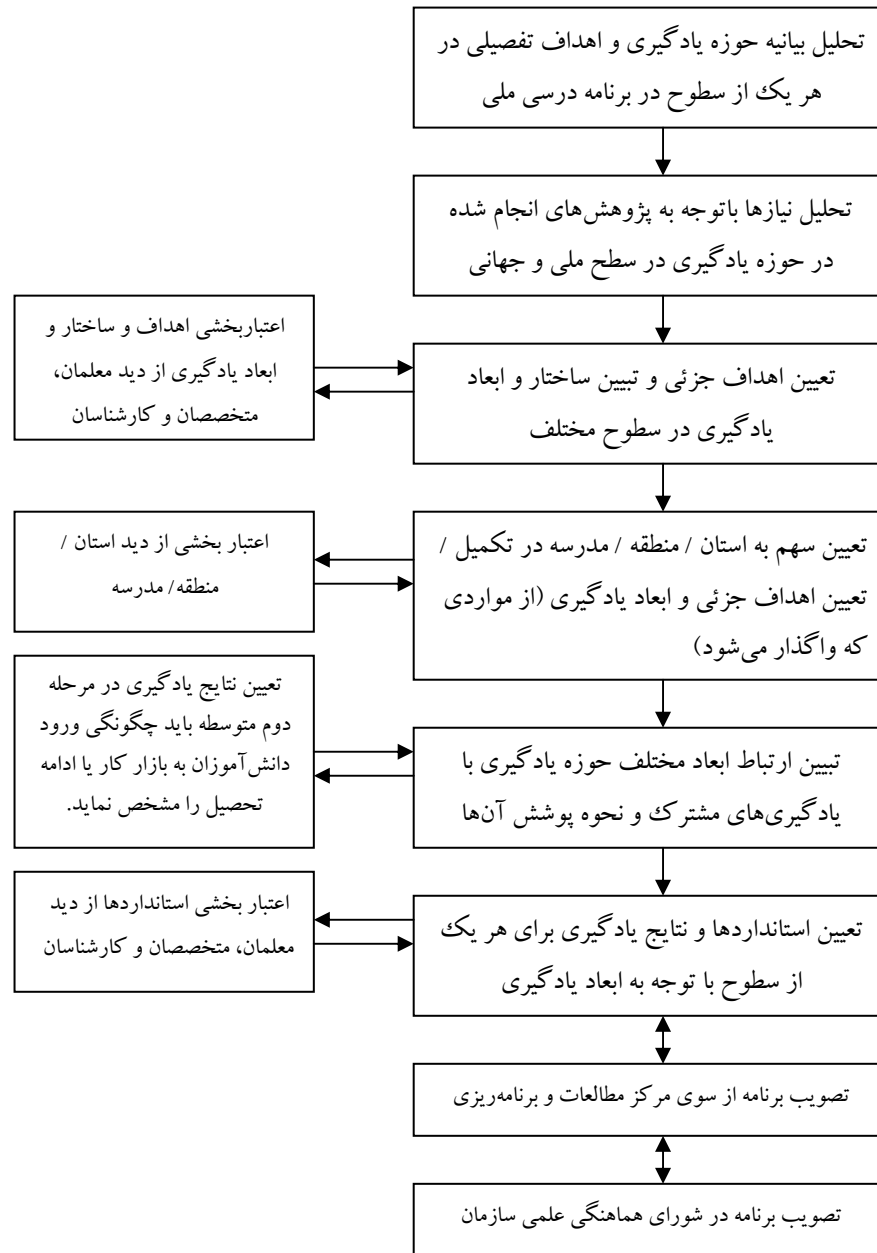
۶/۱/۴/۲ - اهداف جزئی متناسب با اهداف دوره‌های تحصیلی مشترک برای کل کشور (با توجه به نتایج نیازسنجی ملی).

۶/۱/۴/۳ - تعیین اهداف جزئی برنامه درسی استانی، تعیین سهم استان، منطقه و مدرسه از برنامه، در تولید محتوا، مواد و رسانه‌ها (با توجه به میزان و ابعاد اختیار).

۶/۱/۴/۴ - انتخاب و سازماندهی محتوا و تعیین عناوین و موضوعات درسی.

۶/۱/۴/۵ - ملاحظات در راهبردهای یاددهی- یادگیری، ارزش‌یابی، تولید مواد، رسانه‌ها و بسته آموزشی در اشاعه و اجرای برنامه .

۶/۱/۵- فرایند تدوین راهنمای برنامه درسی حوزه یادگیری در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به شرح نمودار خواهد بود:

۶/۲- اصول و سیاست‌های تولید مواد و رسانه‌های یادگیری

مواد و رسانه‌های یادگیری، کلیه ابزارها و وسایل ارتباطی است که برای تحقق اهداف برنامه‌ها و پیشرفت تحصیلی متریبان ابداع شده یا به کار گرفته می‌شوند و کاربرد آن‌ها می‌تواند فرایند یاددهی - یادگیری را مؤثرتر و پایدارتر و تحقق یادگیری معنادار را آسان‌تر سازد. این مواد عبارت‌اند از: بسته آموزشی، نرم‌افزارهای آموزشی، طبیعت، شبکه‌های آموزشی (مانند اینترنت)، مولتی مدیا، دستگاه‌ها، اجسام و اشیاء مختلف، کتاب درسی، کتاب کار، کتاب راهنمای معلم، مجلات و کتاب‌ها و غیره.

۶/۲/۱- اصول

در طراحی محتوا، تولید و کاربست مواد و رسانه‌های آموزشی علاوه بر ۸ اصل اساسی حاکم بر برنامه درسی ملی (بند ۱/۹) و اصول حاکم بر انتخاب و سازماندهی محتوا (بند ۳/۳)، راهبردهای یاددهی - یادگیری (بند ۴/۶) و ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی (بند ۵/۲) به اصول زیر باید توجه شود:

۶/۲/۱/۱- اصل بهره‌گیری از بسته‌های آموزشی باز: تنوع منابع یادگیری، توجه به رویکرد برنامه محوری، رویکرد چند رسانه‌ای را به جای آموزش به شیوه تک رسانه‌ای ایجاب می‌کند و لازم است که بخش دولتی و غیر دولتی با همکاری یکدیگر به فکر تنوع

بخشی به منابع یادگیری مختلف اعم از مکتوب و یا الکترونیکی برای معلمان، مربیان و متریبان باشند. یک بسته آموزشی ممکن است شامل منابع متنوعی از قبیل: کتاب دانش‌افزایی، کتاب راهنما و لوح‌های نوری فشرده آموزشی و یا تصویر آموزشی، کتابچه کار و تمرین، نمونه‌هایی از اشیاء سه بعدی کوچک یا حتی جعبه‌های کوچک آزمایشی و تعدادی ابزار و غیره باشد.

۶/۲/۱/۲- اصل بومی‌گرایی: نظام آموزش و پرورش و بخش غیر دولتی شایسته است که حداکثر تلاش خود را در تولید مواد و رسانه‌های یادگیری با بهره‌گیری از دانش و فناوری بومی به کار گیرند و در صورت نیاز مبرم به واردات برخی از مواد و رسانه‌های یادگیری، از نظرات کارشناسان برنامه‌ریزی درسی بهره‌گیری نمایند و حتی المقدور تلاش نمایند که با الهام از وسایل وارداتی برای بومی سازی آن‌ها اقدام نمایند.

۶/۲/۱/۳- اصل توجه به فناوری ارتباطات و اطلاعات: امروزه بهره‌گیری از رایانه در همه عرصه‌های زندگی از جمله در بخش‌های مختلف تعلیم و تربیت رایج شده است. در فرایند آموزش می‌توان از رایانه برای آموزش‌های انفرادی، ذخیره‌سازی و بازخوانی

اطلاعات (اعم از نوشته و یا تصویر)، اتصال به شبکه‌های جهانی اطلاع‌رسانی، طرح سؤال از طریق رایانامه، استفاده از لوح فشرده آموزشی، آزمایش و شبیه‌سازی موقعیت‌ها به ویژه در حوزه‌های یادگیری کار و فن‌آوری، علوم تجربی، زبان و ادبیات فارسی و ... ، سود جست.

۶/۲/۱/۴- اصل یادگیری فعال: مواد و رسانه‌ها باید با اتکا به مفروضات یادگیری فعال (در برابر یادگیری انفعالی، مکانیکی و القایی) طراحی و تولید شود.

۶/۲/۱/۵- اصل پایدارسازی: مواد و رسانه‌های یادگیری باید به نحوی طراحی و تولید شوند که به تدریج، عمر مفید آن‌ها افزایش یابد و از حالت یک بار مصرف بودن این وسایل خارج شوند (موارد استثنا فرق خواهد کرد).

۶/۲/۱/۶- اصل ارتباط و سنخیت: مواد و رسانه‌های یادگیری از محتوای خود تأثیر می‌پذیرند و قالب ارائه آن‌ها به ماهیت محتوا بستگی دارد. از این رو، تناسب و انعطاف میان قالب رسانه با محتوا باید مراعات شود. (برای مثال، می‌توان به طراحی ظاهری متفاوت کتاب آموزش دین و یا تاریخ با محتوای این دروس اشاره کرد).

۶/۲/۱/۷- اصل جذابیت: مواد و رسانه‌های یادگیری باید با توجه به رعایت اصول فنی هنری و زیباشناسی و همین‌طور ویژگی‌های مخاطبان به‌خصوص رعایت برانگیزانندگی و نشاط‌آوری طراحی شوند، به گونه‌ای که موجبات خستگی بصری و روحی استفاده‌کنندگان (معلمان، مربیان و متریان) را فراهم نکنند، بلکه موجب شوق و ذوق فراگیران به استفاده و بهره‌مندی از آن گردند.

۶/۲/۱/۸- اصل چند منظوره بودن: طراحی مواد و رسانه‌ها باید با توجه به نیازهای متنوع برنامه درسی اعم از علوم تجربی، انسانی و فنی و حرفه‌ای صورت گیرد. امروزه برنامه‌ریزان درسی به ویژه در دوره آموزش‌های عمومی بنا به دلایلی نظیر کاهش تعداد دروس و یکپارچگی در یادگیری، متمایل به سازماندهی محتوای برنامه‌های درسی به شیوه در هم تنیده‌اند. مواد آموزشی لازم است به گونه‌ای طراحی شوند که بتوان تا سر حد امکان از آن‌ها به صورت چند منظوره استفاده کرد.

۶/۲/۱/۹- اصل شمول: در کنار استفاده از مواد و رسانه‌های مصنوعی، باید به کاربرد طیف مواد و رسانه‌ها از جمله مواد و رسانه‌های طبیعی یا غیرمصنوع در فرایند تعلیم و تربیت نیز اهمیت داده شود.

۶/۲/۱/۱۰- اصل نظارت: سیاست‌گذاری و نظارت در حوزه مواد، رسانه‌ها و مراکز یادگیری یک تکلیف حاکمیتی (دولتی) بوده ولی سایر شئون (مانند: توسعه، تولید، توزیع و اثربخشی) قابل واگذاری و برون سپاری است.

۶/۲/۱/۱۱- اصل استفاده از مواد سالم و بهداشتی: استفاده از مواد سالم در ساخت رسانه‌ها و اسباب‌بازی‌های آموزشی که به لحاظ بهداشتی، خطری برای متریان نداشته باشد، یک ضرورت است و لازم است که مورد توجه سازندگان این وسایل قرار گیرد.

۶/۲/۱/۱۲- اصل اعتدال در تجهیز مدارس: تجهیز مدرسه به محصولات فناورانه در حد اشباع و افراط صرفاً در مصرف مواد و رسانه‌های تولید شده توسط دیگران، نباید ظرفیت ابداع و خلاقیت (تفکر فناوری) در سطح مدرسه را تحت‌الشعاع قرار دهد. نظام آموزش و پرورش و سازمان‌های وابسته به آن، می‌باید مدارس را به آن

دسته از رسانه‌های آموزشی که تهیه آن‌ها از اختیار متریان، خانواده‌ها و یا معلم خارج است، تجهیز نماید.

۶/۲/۱/۱۳- اصل صرفه اقتصادی: در انتقال بسیاری از مفاهیم یادگیری می‌توان از وسایل ارزان، ساده و در دسترس بهره‌گیری کرد. از سوی دیگر نباید به اسم رسانه با کیفیت بالا به دنبال تهیه مواد لوکس و گران برای مدارس بود. در بهره‌گیری از مواد و رسانه‌ها باید به قدرت خرید مدارس و جامعه توجه کرد. یک آموزش و پرورش موفق الزاماً به نظامی گفته نمی‌شود که در انتقال پیام‌های یادگیری وسایل گران قیمت به کار برد.

۶/۲/۱/۱۴- اصل خلاقیت و نوآوری: توجه به نوآوری در طراحی مواد و رسانه‌های یادگیری بر حلاوت و اثربخشی یادگیری می‌افزاید و به جذابیت محتوا در نظر دانش‌آموزان کمک می‌کند

۶/۲/۲- سیاست‌ها

۶/۲/۲/۱- توانمند سازی مدرسه برای ایفای نقش اصلی و محوری در نیل به وضع مطلوب در تولید و بهره‌برداری از مواد و رسانه‌ها، مراکز و منابع متنوع یادگیری؛

۶/۲/۲/۲- تعیین استانداردهای ملی در تولید مواد و رسانه‌ها، مراکز و منابع یادگیری و نظارت بر حسن اجرای آن توسط وزارت آموزش و پرورش؛

۶/۲/۲/۳- زمینه سازی برای مشارکت سراسری معلمان، مربیان، متربیان و افراد و تشکل‌های ذی‌علاقه و ذی‌صلاح در تولید، تکمیل و غنی‌سازی مواد، منابع و محیط‌های متنوع یادگیری و توسعه سیاست چند تألیفی؛

۶/۲/۲/۴- بسترسازی برای بسط و توسعه تجارب معلمان و مربیان در طراحی، ساخت و ارزش‌یابی مواد و منابع یاددهی و یادگیری؛

۶/۲/۲/۵- برقراری پیوند عمیق میان مدارس، معلمان و مربیان پژوهنده بر اساس علائق مشترک و تبادل تجارب و امکانات در مواد و منابع یادگیری؛

۶/۲/۲/۶- بهره‌برداری، توسعه و تقویت مراکز و منابع یادگیری خارج از مدرسه (به‌ویژه جامعه محلی)؛

۶/۲/۲/۷- توزیع مواد و منابع بر اساس اصل عدالت بین مدارس سراسر کشور و متناسب با توانمندی‌ها و ظرفیت‌های آنها؛

۶/۲/۲/۸- راه‌اندازی سامانه مدیریت مواد، رسانه‌ها، مراکز و منابع یادگیری در سطح استان و کشور به منظور رصد میزان استفاده مدارس از مواد و رسانه‌ها و منابع، تبادل تجارب و ابتکارات مدارس و مناطق آموزشی با یکدیگر، ثبت حقوق ناشی از ابتکارات (مالکیت معنوی)، نیازسنجی و ارزش‌یابی، سنجش اثربخشی مواد و منابع و تأسیس مراکز منابع یادگیری در سطح مدرسه، منطقه و استان.

۶/۳- میزان اختیارات و کاهش تمرکز:

۶/۳/۱ - برنامه درسی ملی، حرکت از نظام برنامه‌ریزی درسی متمرکز به

سمت کاهش تمرکز در همه مراحل را با حفظ مصالح ملی و با

روشی مطمئن و تدریجی مورد تأکید قرار می‌دهد؛

۶/۳/۲ - در حرکت به سمت کاهش تمرکز باید به گونه‌ای عمل شود که

وحدت ملی، انسجام اسلامی، هویت ایرانی و دینی و تمامیت

ارضی و استقلال کشور محفوظ مانده و دچار خدشه و آسیب

نشود؛

۶/۳/۳ - حداکثر تا ۲۰ درصد از ظرفیت کل برنامه‌های درسی از طراحی

و تولید برنامه‌ها و مواد و رسانه‌های آموزشی به صورت کلی یا

جزئی به استان‌ها واگذار می‌شود؛

۶/۳/۴ - آموزش و پرورش استان‌ها برای انجام طراحی این بخش، از

مشارکت مناطق و مدارس استفاده خواهد کرد؛

۶/۳/۵ - واگذاری اختیارات به استان‌ها پس از بررسی امکانات و شرایط

استان‌های داوطلب و تأیید میزان واگذاری و ابعاد آن توسط

مرکز پایش برنامه درسی ملی به تصویب شورای هماهنگی

علمی سازمان می‌رسد؛

۶/۳/۶ - مرکز پایش برنامه درسی ملی، ضمن حمایت و مساعدت برای

ارتقاء توانمندی‌های کارشناسی استان‌ها از راه‌های مختلف، با

نظارت و ارزش‌یابی مستمر، نتایج واگذاری را مورد تحلیل

قرار می‌دهد و عنداللزوم از طریق شورای هماهنگی علمی

سازمان، اختیارات واگذار شده را کاهش یا افزایش خواهد

داد؛

۶/۳/۷ - چگونگی تنظیم جدول زمانی از لحاظ شروع و خاتمه دوره

آموزش مدرسه‌ای و نیز طول هر روز درسی با توجه به شرایط

اقليمی و سایر شرایط اختصاصی هر منطقه و استان با حفظ

ساعات مصوب، و با رعایت بند ۳/۲/۲ از اختیارات استان

مربوطه است.